

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri

---

5. köide Tallinnas, teisipäeval, 7. oktoobril 1924 Nr. 39 (83)

Sisu:

Toimetuse kommentaar

N. K.: Eesti-Läti väliskaubanduse arenemine
käesoleval aastal

A. Gutman: Ebaõigete kaubamärkide keelu
ja kaupade päritolu äramärkimise nõuded
meil ja mujal

Sise- ja väljamaa kroonika

Teated ettevõtete tegevusest

Raha- ja kaubaturu ülevaated

Ilmub kord nädalas

Väljaandja: Eesti Majanduspoliitiline Selts, Tallinnas

EESTI MAJANDUS

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri
ilmub Eesti Majanduspoliitilise Seltsi väljaandel
kord nädalas

Vastutav toimetaja N. KÖSTNER

Ainukene majandusline eri-ajakiri Eestis

Juhtkirjad paremate Eesti asjatundjate sulest
Laialdane majandusline informatsioon sise- ja
väljamaalt

Eesti konsulaar- ja kaubandusliste esitajate aru-
anded

Igale ärimehel tarvilikud praktilised teated kau-
banduse, tööstuse ja rahanduse alalt

Ärisse puutuvad juriidilised teated

**Ajakiri ilmub kaubandus-tööstusmi-
nisteeriumi, Tallinna Börse-komitee,
Pankade Nõukogu ja Vabrikantide
ühisuse toetusel**

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.- Väljamaale 2000.-
pooles " " 500.- " 1000.-

Toimetus: Pikk tän. 40, Tallinnas, tel. 29-39

Talitus: Lai tän. 38, Graafiline Ühing „Kiri“, tel. 18-66

EESTI MAJANDUS

TÖÖSTUSE, KAUBANDUSE JA RAHANDUSE AJAKIRI

Tellimise hind: aastas Emk. 1000.— Väljamaale Emk. 2000.—

pooleaastas „ 500.— „ 1000.—

Toimetus: Pikk tän. 40, Tallinnas, tel. 29-39 Talitus: Lai tän. 38, Graafiline Ühing „Kiri“. Telef. 18-66

5. köide. Tallinnas, teisipäeval, 7. oktoobril 1924. Nr. 39 (83)

Sisu: Toimetuse kommentaar. N. K.: Eesti-Läti väliskaubanduse arenemine käesoleval aastal. A. Gutman: Ebaõigete kaubamärkide keelu ja kaupade päritolu äramärgkimise nõuded meil ja mujal. Sise- ja väljamaa kroonika. Teated ettevõtete tegevusest. Raha- ja kaubaturu ülevaated.

Tallinnas, 6. oktoobril 1924.

Marga kattest. Oma viimases kõnes riigikogus tõstis rahaminister üles huvitava küsimuse selle kohta, kui suur peab pangatähtede kindlustus olema. Tema väide oli, mida ta kinnitas veel R. Kalningi autoriteediga, et väikestes riikides see kindlustus suurem peab olema kui suurtes. Ehk minister küll asjata ühe Eesti majandusteadlase väite vastu vaidles, nagu oleks Eesti panga tähtede katteks 10% küllalt, sest et niisugust arvamist meie teada keegi Eestis kusagil avalikult ei ole kaitsnud, siiski on see küsimus väärt, et tema juures pisut peatada.

Enne sõda peeti loomulikuks pangatähtede katteks kuld a. Välisdeviisid harilikult keskpangad oma aruannetes sismaa nõudmisest ei lahutanud. Kulla katte suhtes on vahest huvitav märkida, et see suurtes riikides harilikult suurem oli kui väikestes. Nii oli liikvelolevate paberist rahamärkide kate 1913. a. lõpul suurriikides: Venemaal üle 100%, Ühendatud Kuningriigid 101%, Ühisriikides 75%, Prantsusmaal 61%, Itaalias 54%, Briti Indias 66%, Saksamaal 40%, Austro-Ungaris 50%, Jaapanis 52%; teise järgu riikides oli see kate: Belgias 23%, Luksemburis 33%, Hollandis 48%, Hispaanias 25%, Helveetsias 54%, Rootsis 44%, Norras 41%, Daanis 48%, Soomes 32%, Ruumeenias 35%, Bulgaarias 29%. Selle järele on selgesti näha, et üldiselt suurriikides pabermärkide kullakate kõrgem oli kui vähemates riikides ilma et sellepärast nende väikeriikide valuuta oleks pruukinud kõikuv olla. Eran-

dina tuleb suurriikide hulgas nimetada vast ainult Saksamaad, kus kullakate võrdlemisi madal oli. Ühtlasi peab aga ka ütleva, et Saksamaal riigipanga emissiooni korraldus kõige „teaduslikum“ oli selles mõttes, et lubatava minimaalse kullakate piirid elastiiselt ja võimalikult lähedal sellele piirile olid tõmmatud, mis rahakursi kindlustamiseks just hädatarvilik oli. Nagu igal muul alal, püüdsid sakslased ka siin võimalikult kokku hoida.

Selle peale vaatamata, et enne sõda võrdlemisi kerge oli suuri kullatagavarasid soetada, ei teinud seda ka kõige rikkamate väikeste riikide keskpangad mitte ja püüdsid võimalikult väikeste reservidega läbi ajada. Hollandis ja Skandinaavia maades olid need reservid alla poole, Belgias isegi alla veerandi liikveloleva paberi väärtusest. Sellest ei või muidugi järeldada, et nende maade valuutad vähe kindlustatud olid. Väiksed maad kindlustasid ennast harilikult mitte kullaga, vaid deviisidega. Meil on selle küsimuse kohta olemas materjal ainult Skandinaavia riikide kohta, missuguste maade keskpangad juba enne sõda oma välisnõudmisi aktiivas eraldi arvestasid. Seal on näha, et Rootsis ja Soomes liikvelolevad pangatähed kulla ja välisnõudmistega saja protsendini kaetud olid, kuna Norras ja Daanis niiviisi arvestatud kate oli 65% ümber.

Kogu see küsimus on arusaadavalt puhtpraktiline, mille lahendamisel puhta kabineti teooriaga kuhugile ei jõua.

Kõige vähem kaaluv näib olema just põhjendus, mis rahaminister omas kõnes ette tõi. Tema arvas nimelt, kui paber-

markade kate liig väike on, siis võib mõni Eesti riigi vaenlane ühel päeval niipalju Eesti markasid koguda, et seda katet ühe päevaga Eesti Pangast välja võtta. Siin segab nähtavasti rahaminister eramajandust rahvamajandusega. Eramajanduses tulevad tõesti üksikute isikute ja ettevõtete kohustuste kokkuostmised vaenlaste poolt tihti ette ja niisuguste kokkuostmistega tagajärjed on tihti väga kurvad. Inglise Pangast teatakse muu seas rääkida, et see 18. aastajal tema harilik abinõu olnud võistlejate kõrvaldamiseks. Rahvamajanduses, ka isegi väikeses, ei ole need operatsioonid mitte nii lihtsad. Meil on tarvis ainult ministri poolt toodud hüpoteetilist näitust lõpuni läbi mõtelda, et selle kohta selgusele jõuda.

Ütleme, et mingisugune Eestile vaenuline jõud tõesti kellegi härra miljon dollari vesta taskus Eestisse saadab, et siit Eesti Panga kullatagavarasid välja viia, muidugi juba sel ajal kui Eesti Pank kohustatud on oma tähti kulla vastu vahetama. Eesti Pangal on liikvel 3 miljardi marka ja tema kullatagavarad — 300 milj. marka. Selle härra esimene ülesanne on koguda tarvilik osa Eesti markasid. Esimene võimalik tee selleks on, neid markasid kokku ostma hakata, tarvitades kokkuostmiseks kaasa toodud välisvaluutat. Äkiline valuuta nõudmine 300 miljoni suuruses viib marga, kui Eesti Pank mitte ise marga müüjana üles ei astu, viibimata üles, sest et eramajanduses niipalju markasid liikvel ei ole, et nendest kerge vaevaga võimalik oleks 300 milj. valuutaks vahetada. Eesti Pank aga peab samal ajal oma kursisid endisel tasapinnal. Selle tagajärjel on loomulik, et marga müüjad oma valuuta Eesti Pangas ümber vahetavad, sest et Eesti Pank valuutast rohkem maksab, kui seda eraturul tehti müües markasid valuuta eest. Nii voolab sedamööda, kuidas margad meie härra rahakoppi kogunevad, vastav hulk valuutat või maksukäskusid väljamaa pankade peale, Eesti Panka. Ja sel päeval kui meie vaenlane oma 300 milj. Eesti Panka toob ja seal selle vahetamist kulla vastu nõuab, võib Eesti Pank seda südame rahuga teha, sest et tema kokkuvoolanud valuuta iga silmapik jälle kullaks võib muuta ja nii seisukord selleks samaks jääb, mis ta enne oli.

Meie vaenlane võib tarvitada peale selle teist võimalikku teed. Ütleme, tema ei tule mitte valuuta, vaid kaupadega vastava

summa eest, need kaubad realiseerib ära ja kogub saadud margad oma kassasse, et neid siis ühe summamana esitada. See realiseerimise protsess võtab arusaadavalt tükk aega ja et seda kiiremalt läbi viia, on meie härra sunnitud oma kaupadid odavamalt müüma kui teised ja nii teatud kahjusid võtma. Selle aja jooksul, mis ta oma kaupadid müüb, jääb muidugi sissevedu teiste kaupmeeste poolt vähemaks, kuna väljavedu endiselt kestab. Selle tagajärjel peavad Eesti Panga valuutareservid vastavalt kasvama, nii et ka sel juhtumisel meie härra pank tulles need sarnad oma enese tegevuse läbi soetatud suuremad valuutareservid eest leiab, kui pangal tema tegevuse algusel oli.

Päris kindel võib olla, et ükski meie riigi tõsine vaenlane niisuguste abinõudega meie vastu võitlema ei hakka. Ta võib palju suuremate tagajärgedega kas mõõga täristamisega ehk igasuguste kuulu- ja laimujuttude laialilaotamisega välispresses meie krediiti ja ühflasi ka meie valuutasüsteemi palju kergemini ja tugevamalt vapustada, kui niisuguste abinõudega, mida rahaminister kardab. Eelduseks meie harutuste juures on muidugi, et meie valuuta ise seesiselt terve ja õieti reguleeritud on. Kui seda ei ole, siis võivad meie vaenlased ja isegi sõbrad tahtmatalt meie marka kõige raskemasse seisukorda panna.

Mööduandvateks teguriteks, mille järele valuutakatte suurust teatud maal tuleb koordineerida, ei ole mitte niisugused kartused, vaid siin tuleb hoopis teiste asjaoludega arvestada. Raha kui vahetusvahendi tarvidus üksikutel aastaaegadel, ei ole mitte ühesugune. Iseäranis suuresti kõigub põlumajanduslistes riikides, nagu seda oli Venemaa, kus sügisese viljasaagi realiseerimiseks määratumaid summasid sularaha tarvis läks, mis hiljem kogu aasta läbi keskpanga tagasi voolas et oma ringkäiku sügisel uuesti alata. Niisugustel maadel peab olema valuutakate kõrge, et võimaldada tarvilikku rahamärkide ekspansiooni kriitilisel silmapilgul. Teine moment, millega arvestada tuleb, on väliskaubanduse sesoonilikkus. Soomes, näit., on tähtsam väljaveo artikkel mets ja metsasaadused, mille väljavedu kuhjub suve kuude peale; peale selle on suurem osa Soome sadamaid talvel ligipääsematud. Selle tagajärjel oli Soome väljavedu 1923. a. veebruaris 150 milj. marka, sama aasta juulis 657 milj. marka ehk enam kui 4 korda suurem.

Sissevedu sellevastu sünnib ilma suuremate takistusteta aasta läbi. Sedasama võib teatud määral ütelda ka Rootsist. Sellepärast on loomulik, et nendel maadel keskpankade valuutareservid suured peavad olema, et võimalik oleks rahakursisid aasta läbi ühel tasapinnal reguleerida. Suvel sissetulnud valuuta peab ette lööma reservina kuni järgmise aasta suveni. Sellest võib olla tuligi, et Soomes ja Rootsis nagu eelpool nägime, valuutakate ulatas 100 protsendini, kuna ta Daanis ja Norras hoopis väiksem oli – Daanis sellepärast, et selle maa produktide väljavedu enamvähem ühetaheliselt sünnib aasta läbi ja Norras muu seas ka sellepärast, et seal üheks suuremaks valuutaallikaks oli ja on praegugi laevastiku teenistus, mis samuti aasta läbi valuutat annab.

Mõlemas eelpool nimetatud suunas on Eesti seisukord õige soodne. Meie põllumajanduse saaduste realiseerimine ei sünni mitte järsku sügisel ja on üleüldse võrdlemisi väike. Järgmine tähtsam ala, nimelt metsasaadused, tarvitab sisemaal suuremaid sularaha summasid sügisel metsaoksjonite ajal, mida aga teatud pangaasjanduse kõrgusel miinimumini võib vähendada ja hiljem talvisel puulõikamise ja väljaveo hooajal, millest tuleb kogu iseseisvuse ajal tuntud valuutakurside langemine veebruaris ja märtsis. Kui tähtsamate väljaveoainete väljavedu lähemalt jälgida, siis võib tähele panna, kuidas üksikud ained üksteist aasta jooksul täiendavad. Nii langeb metsa ja karjasaaduste väljavedu peahooaeg suve peale, kuna jälle sellevastu lina väljavedu sünnib peaaesjalikult talvel. Sellepärast kõigub meie väljavedu kuust kuusse hoopis vähem, kui, näit., Soomes ja see kõikumine oli viimase 12 kuu jooksul alla 100% (dets. 374 milj., mai 657 milj.). Ühes meie karjasaaduste väljaveo arenemisega võib arvata, et üldväljavedu veel ühtlasemaks kujuneb. Valuutakate võib meil nii madalam olla kui Soomes, ilma et see meie margale kardetavaks saaks. Tema suuruse otstarbekohane kindlaksmääramine on muidugi võimalik ainult praktiliste kogemuste põhjal. Muidugi peab keskpangal muu seas teatud reserv olema igasuguste ootamatuste puhuks.

Eesti-Läti väliskaubanduse arenemine käesoleval aastal.

N. K.

Kahel viimasel aastal edenes meie väliskaubandus Lätiga jõudsalt, nagu järgnevad arvud näitavad:

	Sissevedu		Väljavedu	
	1000 pd.	milj. mk.	1000 pd.	milj. mk.
1922. a.	524,2	248,8	484,0	311,0
1923. a.	525,5	344,8	437,2	460,7
1924 l.p.-aast.	392	173,5	513	238,5

Järjekult oli väliskaubanduse bilans meie kasuks 1922. aastal 62,2 milj. mrk.; 1923. a. – 115,9 milj. mrk. ja 1924. a. esimesel poolel – 65,0 milj. mrk. Sellega muutub meie väliskaubandus Lätiga nähtavalt aktiivsemaks.

Protsentides üldsisseveo ja üldväljaveo väärtusest tegi Eesti väliskaubandus Lätiga välja:

	1922	1923	1924 (l. p.-aast.)
Sissevedu	4,5	3,8	4,2
Väljavedu	6,5	8,0	7,6

Nii liiguvad käesoleva aasta arvud üldiselt eelmise aasta piirides ja on meile igitahes soodsamad kui 1922. aastal.

Esimese järgu tähtsusega on seda õieti küsimus meie väliskaubanduse kokkuseade kohta. Selle kohta annavad ülevaate järgnevad andmed 1923. aastast:

	Sissevedu		Väljavedu	
	milj. mrk.	% üldsisseveost vastavas rühm.	milj. mrk.	% üldsisseveost vastavas rühm.
1. Tera-, kartul, loomatoit	26,3	2,6	1,8	2,8
2. Toiduained – karjasaadused	0,8	10,7	0,8	0,1
3. Kala ja kalakaup	15,4	7,4	0,4	8,6
4. Muud toidu- ja maitseained	20,5	2,2	61,5	36,6
5. Elusloomad	0,3	16,7	36,7	27,5
6. Nahk, nahkaup ja muud loomasaadused	13,2	4,6	30,3	36,9
7. Seemned ja elustaimed	10,2	19,2	0,6	2,3
8. Puu- ja puutööstussaadused	8,1	15,2	0,8	—
9. Paber	7,5	3,2	1,7	0,4
10. Kiu- tooresained (linna)	37,1	3,0	1,3	0,1
11. Kiutööstussaadused	81,1	7,0	251,3	23,7
12. Metallid	6,5	2,4	1,6	3,8
13. Metallkaubad	34,6	7,2	1,2	4,4

14. Põllutöomasinad . . .	12,7	3,9	15,1	81,2
15. Muud masinad . . .	19,1	1,9	41,1	56,6
16. Instrumendid, ja apar. . .	4,2	2,2	2,5	6,8
17. Kivid, mullad ja nende saadused . . .	23,6	12,6	10,8	11,3
18. Kivisüsi, ...	0,1	—	0,1	45,0
19. Õlid, rasvad, vaigud jne.	9,9	2,1	0,3	16,5
20. Väetisained	1,7	2,1	—	—
21. Keemiaained	9,2	1,6	0,6	1,0
22. Kunstikaubad, muusikariistad jne.	2,4	2,3	0,2	13,8
K o k k u	344,8	3,8	460,7	8,0

See tabel väärib lähemat tundmaõppimist. Eestkätt tuleb alla kriipsutada, et suur osa Lätist tulevatest kaupadest on transiitkaubad, mispärast Eesti-Läti vaheline kaubandus õieti sisuliselt veel rohkem meie kasuks aktiivne on, kui seda üldised arvud näitavad, sest et meie Lätisse välja veame ainult omamaa saadusi. Kiutööstussaadused, mis sisseveos Lätist kõige suurem rühm on, on kahtlemata suurelt osalt transiit, samuti metallkaubad, masinad, õlid, maitseained jne. Läti omad saadused mängivad arvatavasti sisseveos Eestisse üldiselt teise järgu osa. Paberi sissevedu Lätist on annud ainult 3,2% meie paberi üldsisseveost ja ainus suurema tähtsusega Läti saaduste rühm meie sisseveos on n. n. „kivid, mullad ja nende saadused“ ehk lihtsalt — klaas- ja fajanskaup.

Hoopis teise pildi annab Eesti väljavedu Lätisse. Kõige tähtsama rühmana esinevad siin tekstiiltööstuse saadused ja ühtlasi näeme ka, et Läti meie tekstiiltööstusele esimese tähtsusega turg oli, mis ligi veerandi meie väljaveost ostis. Järgmine on „muu toidu- ja maitseainete rühm“ (piiritus, pain normal jne) millele järgneb masinate väljaveo rühm. Nahka ja nahakaupa on välja veetud 30,3 milj. eest, millest aga suurem osa on olnud kuivatatud loomanahad (14,6 milj.) ja igat seltsi karvanahad. Kuid siiski on ka tallanahku ligi 3 milj. eest ja pargitud lambanahku 2,3 miljoni eest Lätisse saadetud. Tuleb eriliselt alla kriipsutada, et meie peaaegu ainsam ja tähtsam turg põllutöomasinate ja üleüldse masinate jaoks on Läti, kuhu on läinud põllutöomasinatest 81,2% kogu väljaveost ja muudest masinatest 56,6%. Samuti on ka nahakaubast enam kui 1/3 Lätisse läinud.

Sellest ülevaatest järgneb, et kuna Läti meile saadab peaaesjalikult transiitkaupa ja ainult oma tööstussaadusi enamvähem suuremates summades ainult fajans- ja

klaasitööstuse alal, seisab meie väljavedu Lätisse koos peaaesjalikult tööstussaadustest, mis teevad välja meie üldväljaveost Lätisse enam kui 90%.

Käesoleval aastal on meie väliskaubandus Lätiga kujunenud, nagu alamal (milj. markades).

	Sissevedu.	Väljavedu.
Jaan.	23,5	34,9
Veebr.	20,7	51,3
Märts	22,3	37,0
Aprill	48,3	29,4
Mai	34,0	53,7
Juuni	24,7	32,0
Juuli	22,7	43,9
7 kuu eest	196,2	282,4

Üksikute tähtsamate rühmade juures kujunes Eesti sissevedu Lätist ja väljavedu Lätisse järgmistes summades:

Sissevedu:

Tera- ja jahvatud vili	34,9	milj. mk.
Toidu ja maitseained	19,1	" "
Seemned	10,7	" "
Kiuained	14,0	" "
Kiutööstussaadused	17,0	" "
Kivid, mullad jne.	10,6	" "
Õlid, rasvad	33,0	" "
Metallkaubad	16,9	" "

Väljavedu.

Muud toidu- ja maitseained	2,7	" "
Elusloomad	27,2	" "
Nahk ja nahakaubad	39,5	" "
Kiutööstussaadused	143,6	" "
Põllutöomasinad	0,2	" "
Muud masinad	16,1	" "
Kivid, mullad jne.	28,3	" "
Toiduained — karjasaadused	13,7	" "

Võrreldes neid andmeid eelpooltoodud andmetega 1923. a. kohta näeme, et tera- ja jahvatatud vilja käesoleva aasta 7 kuu jooksul Lätist rohkem on sisse veetud kui läinud tervel aastal. Samuti on ka muud toidu- ja maitseainete ja seemnete sisseveo rühmad peaaegu sama suured kui kogu läinud aasta eest. Kiu-tooresainete sissevedu on võrreldes eelmise aastaga vähenenud, kuid iseäranis teravalt torkab silma vähenemine kiutööstussaaduste

rühmas, kus mineval aastal sisse veeti 81 milj. eest, käesoleva aasta 7 kuul aga ainult 17 milj. eest. Ka metallkaupade sissevedu on vähenenud. Kasvanud ei ole ka klaasi ja fajansi sissevedu, kuna sellevastu on tekkinud uus suur sisseveo rühm õlides ja rasvades, mida eelmisel aastal sisse veeti ümar- guselt ainult 10 milj. eest, käesoleva aasta 7 kuu jooksul aga 33 milj. eest. See on muidugi sisuliselt täiesti transiitkaup, niisama kui teravilja, toidu- ja maitseainete sisseveo alagi, kusjuures siin nähtavasti tegemist on teatud ümberkorraldustega Vene naftaproduktide jaotuse aparaadis.

Väljaveo alal võib tähele panna „muu toidu- ja maitseainete“ rühma peaaegu täielikku ärakadumist. See on nähtavasti põhjendatud piirituse väljaveo kadumise- ga, kuna väljaveo summad selles rühmas nähtavasti koos seisavad peaaegu ainult „pain normal“ väljaveo väärtusest. Elusloomade väljavedu näitab väikest tõusu, kuna tuntavat tõusu võib tähele panna naha, nahakauba ja muude loomasaaduste rühmas. Kahjuks puuduvad lähemad teated selle kohta, missugust osa selles rühmas mängivad nahatööstuse saadused, sest et selle rühma alla niihästi tooresai- ned kui ka tööstussaadused on koondatud.

Tekstiiltööstuse saaduste välja- vedu liigub peaaegu täpselt läinud aasta summade piirides, sest kui väljavedu samas tempos edasi kestab, saame aasta lõpuks üldsummas 250 milj. Hoopis seisma on jäänud põllutööstusmasinate väljavedu, vähenenud on ka muude masinate väljavedu, sellevastu annab tsemendi väljavedu, kui ta samas tempos edasi kestab, aasta lõpuks 48 milj. 11 milj. vastu läinud aastal. Ei või ka märkimata jätta, et meie käesoleval aastal karjasaadused ligi 14 milj. eest Lätisse oleme saatnud. Kuna see on sün- dinud käesoleva aasta jaanuari ja veebruari kuudel, mil Tallinna sadam kinni oli, siis on meil nähtavasti olnud tegemist transii- dige üle Läti. Muutuste peale üksikutes rühmades vaatamata, annavad juba üles- loetud rühmad väljaveos proportsionaalselt selle summa, mis läinud aastal üleüldse välja veeti. Nii on väljaveo kasvamine sil- maga nähtav.

Kõikumiste peale vaatamata, mis üksi- kutes rühmades ette tulevad, võime oletada, et meie väljavedu Lätisse endiselt sünnib peaaesjalikult tööstussaaduste arvel, kuna Lätist meile tulev kaup on suurelt osalt transiit, ning ainult väiksem osa Läti oma- maa saadused.

Ebaõigete kaubamärkide keelu ja kaupade päritolu äramärki- mise nõuded meil ja mujal.

A. Gutman.

Suured tehnika edusammud ja kapitaali juurekasv olid läinud aastasajal kiire töö- stuse arenemise pea faktoriteks. Tööstus pidi paenduv ja kiiresti kohanev olema, et rahuldada kultuuriga ärahellitatud tarvita- jate peensusteni väljakujunenud nõudeid. Kellele see õnnestas, kes paremini tundis kohalise, kui ka ilmaturu nõudeid, see löi- kas loorbere ja kasude kuponge. Teised aga, kes ei suutnud õiget konjunktuuri tabada, ehk kellele lihtsalt saatus oma karmi käega raskemalt peale vajutas, kat- suvad salaja eelmiste firmade lipu all turule pääseda ja alatu võltsimisega endid veepeal hoida. Kuid sarnasel teguviisil, peale isik- list kahju, mida ta ausale firmale ja tarvita- jale toob, on ka terve rahvamajanduse peale halvav mõju. Ta purustab selle õi- guslise vundamenti, millele püsivalt rahva- majandus peab tugenema. Ei ole mõtet ja ei jatku kellelgi tahet selleks, et kümneid aastaid hoolsasti ja väsimata tööd teha, kui riikline kord ei kindlusta temale ainu- õigust kuulsust võitnud firma nime ja sel- lest olenevate lisaväärtuste peale. On vähe lootusi tööstuse arendamiseks, kui riigis sarnane avalikõigusline kindlustus puudub.

Kaupade päritolu äramärkimisel on suur tähtsus igas riigis, kus tahetakse kaitsta oma tööstust kõlvatu ja alatu võistluse eest, mis tekitab alaväärtusliste väljamaa kaupade sissetungimisel kõrgeväärtusliste omamaa kaupade nime all. Niisugusel alaväärtusliste väljamaa kaupade sissetungi- misel, ilma kauba päritolu ära nimetamata, on hävitav mõju omamaa tööstuse peale, ühtlasi on ka tarvitajatel suur hädaoht soovitud ja tuntud kõrgeväärtusliste oma ehk väljamaa kaupade asemel alaväärtus- list kaupa saada. Kaupade päritolu ära- märkimine kaitseb nagu oma nii ka välja- maa ausaid ärimehi nende ebaeetiliste võtete vastu, mida odava elu ja tööjõuga maadel mõned töösturid tarvitavad, turule lastes määratud hulgad odavat ja alaväärtuslist kaupa, tihti peale imiteerides väljamaa töö- tussaadustele, mis ausal ja hoolsal viisil juba ilmaturul omale kuulsuse on võitnud.

Terve rea riikide määrused nõuavad, et sisseveetavad kaubad kannaksid nende päritolumaa nimetust ehk märki. Selle nõudmise mittetäitmine sünnitab importöö-

rile mitmesuguseid raskusi ja kaupade tolliladus kinnihoidmist kuni nende päritolu äramärkimiseni. Kaupade eksportöör, et ära hoida kaubasaajat asjata tülist, kulust, ja ajaraiskamisest, peab juba kauba väljasaate korral sihtmaa nõudeid selles asjas silmas pidama ja neid täitma. Harilikult on kõikide riikide poolt keelatud kaupade vale päritolu äramärkimine, ja määrustest üleastujatele teatav karistus ette nähtud.

Neil pahedel, mis alaväärtusliste kaupade ilmutamisel teise kuulsa firma lipu all on, ei ole mitte ainult era ehk rahvamajandusline, vaid koguniste internatsionaalne tähtsus ja ulatus. Riik võib küll maal maal tema tööstuse ja tarvitajate huvide kaitseks määrusi välja anda, kui aga väljamaal tema kuulsate firmade kaubamärkisid alaväärtuslistel esemetel tarvitakse, siis on riik üksi jõuetu oma tööstuse huvitsid kaitsma. Et selles asjas riikide vastastikused huvid puudutatud, siis astusid Madriidis juba 1891 aastal terve rida riikisid kokku, et kaubamärkide internatsionaalseks kaitseks konventsiooni sõlmida. Madriidis 14. apr. 1891 aastal kaubamärkide kaitseks ülesseatud normid said 13 riigi esitaja poolt alla kirjutatud ja pärastpoole ratifitseeritud. Nendest tähtsamad olid: Austria, Ungari, Belgia, Prantsuse, Itaalia, Hollandi, Hispaania j. t. Selsamal ajal sai ka Madriidis teine, sama küsimust käsitlev, kokkulepe 8 riigi esitaja poolt alla kirjutatud, nimelt: kaupade valepäritolu äramärkimise vastu võitlemise konventsioon. Selle kokkuleppe järele peavad kõik kaubad, mis ebaõiget päritolu märki kannavad, lepinguosalise riigi piirides aresti alla pandud saama ehk vähemalt nende sissevedu ära keelatama.

Kaubamärgi (marque de fabrique, trade mark, Waarenzeichen) kasutamise kord ja üldse sellesse puutuvad määrused ja seadused on enamasti juba igal pool peensuseni väljaarenenud ja sellejuures ei oleks mõtet pikemalt peatada. Ümberpöörduvalt — puudulikud, väljaarenemata ja väga mitmesuguse ulatusega on määrused, mis ebaõigete kaubamärkide tarvitamist ja kaupade päritolu äramärkimist käsitlevad. Et töösturitele ja kaupmeestele tähtis teada on, missugused nõudmised kaupade päritolu äramärkimise asjas välisriikides maksivad, toon käesoleva küsimuse kohta Ameerika Ühisriikide sise- ja väliskaubanduse büroo poolt kogutud andmete põhjal lühikese ülevaate.

Nagu teada, puudus ka meil Eestis kuni viimase ajani vastav seadus, ehk küll juba aasta varem Eesti-Prantsuse kaubalepingu järele Madriidi — kaupade valepäritolu äramärkimise vastu võitlemise kokkuleppe tarvitusele võtmine ka Eestile kohustavaks sai. Alles 4. dets. 1923. a. võeti riigikogu poolt ebaõigete kaubamärkide keeluseadus vastu, mis kolme kuu pärast maksma hakkas. Meie seadus, võrreldes teiste riikide omadega on kaunis laiaulatusline, kuid siiski sellest paljunõudvast seaduse esimesest paragrahvist on õige mitu tähtsat erandit, mis üldiseid nõudmisi ja korda märksa pehmemendavad. Üheks üsna tähtsaks erandiks meie seaduse juures on see, et temas ei ole väljamaa kaupade sisseveo korral nende päritolu äramärkimist otsekoheselt nõutud, missugune nõudmine paljudes riikides läbi on viidud. Meie seaduse esimeses paragrahvis on järgmised nõuded üles seatud: „Keelatud on sisse vedada, laos hoida ja välja vedada, välja töötada, müüa ja müügile lasta kaupasad, mis endal või oma lähemal ümbrikul, või välispakkimisel kannavad kaupade päritolu, sordi, iseloomu või eriomaduste kohta otsekohe ehk kaudselt valenäiteid andvaid märkisid, nimesid ehk pealkirju. . .“

Kahjuks ei ole meil ka seadusesse seda tarvitajatele kasulikku ja mõnes välisriigis tarvitusel olevat nõudmist sisse võetud, et kauba etiketil kauba kvaliteet, koosseis ja kaal ehk mõõt oleks ära tähendatud. Nii mitmeski kohas on seadus väga kokkukurutud, mille tõttu mõtteväljendus segane ja vaieldav on. Kui palju see arvamine põhjendatud on, näitab tulevik, kui seadus juba praktilist käsitamist leiab. Meie seadus annab õiguse vabariigi valitsusele kaubandus-tööstus ministeeriumi ettepanekul kindlaks määrata kaupade nimekirja, mille eriomadused maapinnast ja kliimast olenevad. Vabariigi valitsuse määrusega 11 jaan. s. a. (R. T. nr. 14/15) on kindlaks määratud kangete jookide ja veinide nimekiri, millede eriomadused maapinnast ja kliimast olenevad. Määruses on üles loetud tervelt 67 nimetust, millede tarvitamine meil keelatud. Tähtsamad nendest oleks, kangetest jookidest: Armagnac, Calvados, Cognac, Marc de Bourgogne; veinidest: Anjou, Bordeaux, Bourgogne, Castillon, Champagne, Medoc ja teised. Seaduse rikumise eest on meil kindel trahv ette nähtud. Trahvi määr on esimesel korral 10.000 mk. ja teisel — 20.000 mk. Paljudes riigis

kides võetakse see trahv protsentides (10%) kauba väärtusest.

Inglismaa ei nõua niisuguste väljamaa kaupade päritolu äramärkimist, mis enesel, kui ka välispidisel pakkimisel ühtegi nimetust ega märki ei kanna. Väljamaal valmistatud kaubad peavad nende sisseveo korral Inglismaale kauba päritolu nimetusega varustatud olema, kui nad kannavad nime ehk kaubamärki, mis Inglise töösturi nime ehk kaubamärgiga sarnane on. Kui kaubamärk, ühes koha nimetusega, kauba päritolu kindlakstegemiseks küllalt arusaadav ja selge on, siis ei ole pikemaid seletusi tarvis, näiteks: „John Smith, Holland“. On aga firma nimetusega ühenduses mõni Inglise koha nimi, siis peab eriti ära näidatud olema, kus kaup tehtud. Näiteks: „John Smith, Sheffield“, ei ole küllaldane, siin peaks juures olema „made in Holland“ (valmistatud Hollandis). Kui väljamaa kaubad kannavad koha nime, mis sarnane mõnele koha nimetusele Inglismaal, siis peab koha nimetuse juures ära tähendatud olema maa ehk riik, kus koht asub. Näiteks: „Boston, in Massachusetts“ – siin peab juurelisatud olema „Ameerika Ühisriikides“ ehk „U. S. A.“.

Iiri vabariigis on esialgu kaupade päritolu äramärgimise asjus samad nõuded maksvad, mis Ühendatud Kuningriigis.

Austraaliasse on keelatud igasuguste kaupade sissevedu, mis kannavad enestel ehk etikettidel märkisid mõnes teises keeles, kui kauba päritolu maal harilikult tarvitusel, ja kui selle juures ei ole hästi nähtavalt ja selges Inglise keeles ära tähendatud kauba päritolu maa. Väljamaa kaubad, kui nad kannavad mõnda nime, mis Austraalia importööri ehk kohanimemega sarnane – peavad ära märgitud olema: „made in... (Esthonia)“ (valmistatud Eestis). Teatavate kaupade sisseveo juures nõutakse Austraalias tingimata päritolu maa ära-tähendamist, nagu: riided (juure arvatud jalanõud), materjaal millest riided valmistatud, kalliskivid ja mõned teised. Määrustest üleastujaid ootab kaupade konfiskeerimine ehk kõrge rahaline trahv.

Uuel Meremaal on keelatud kõikide niisuguste kaupade sissevedu mis kannavad mõne Uue-Meremaa ettevõtja ehk koha sarnast märki või nime, kui selle juures selgesti ära ei ole tähendatud kauba päritolu maa nimetus.

Kanadas nõutakse ainult igasuguste trüki- ja litograafia tööde kui ka pliatsite sisseveo juures nende päritolu äramärki-

mist. Nendel kaupadel peab päritolu selges Inglise ehk Prantsuse keeles nähtaval kohal ära märgitud olema ja niisugusel viisil, mida ei või lihtsal teel varjata ehk muuta. Märkimine peab nii kindel ja püsiv olema, nagu seda vähegi märgitava kauba materjaal võimaldab. Nõuete mittemäitmisest eest võetakse trahvi 10% kauba väärtusest ja kaup hoitakse kuni sellekohaste määruste täitmiseni tolliladus kinni.

Briti India ja Tseiloni nõuded kaupade päritolu äramärgimises on kõige rohkem arenenud ja peensusteni välja töötatud. Trahv määrustest üleastujatele võib teatavatel kordadel ulatada kuni kolmekordse laadungi väärtuseni. Igasugused ingliskeelsed nimed, märgid ja seletused kaupadel, kui selle juures ei ole ka ingliskeeles kauba päritolu maa ära märgitud – on keelatud ja niisugust juhust loetakse võltsimiseks. Sõnad: „Made in Esthonia“ (valmistatud Eestis) ingliskeeles ja sama suurelt ja nähtavalt, kui teised ingliskeelsed sõnad, peavad mahutatud olema igale kaubale, välispidisele pakkimisele ja etiketile, kus mõni ingliskeelne sõna on. Kui kaubal, välispidisel pakkimisel ehk etiketil nimetused ja kaubamärgid mitmes keeles on tehtud, siis peab kõigis nendes keeltes ka kauba päritolu maa ära märgitud olema. On mõnel etiketil ehk paberil ingliskeelsed vesitrükiga märgid ehk nimed, siis peab sama trükiga ka kauba päritolu maa ära tähendatama.

Lõuna-Aafrika riikides on suuremalt jaolt maksma pandud Inglise kord ja nõuded. Kaupade sissevedu ja müük, mis ebaõigeid märke kannavad, on keelatud.

Mis puutub Euroopa riikidesse, siis on vähe neid, kus oleks väljamaalt sisseveetavate kaupade päritolu äramärgimiseks välja töötatud kindlad nõuded ja kord. Suuremas osas Euroopa riikides on ainult teatavate kaupade, nagu farmatseutiliste preparaatide ja konservide päritolu äramärgimise nõuded ette nähtud.

Prantsusmaa keelab kõikide niisuguste väljamaa looduslike ja ümbertöötatud saaduste sisseveo, müügi, ladushoiu ja transiidi ära, mis kannavad enestel, välisel pakkimisel, sidemetel ehk etikettidel kaubamärki, nime ehk muid tähendusi, mis lubavad oletada, et need saadused on Prantsusmaa tööstuse omad ehk üldse Prantsusmaalt pärit. Keelatud on ka niisuguste väljamaa kaupade sissevedu, mis tulevad mõne Prantsusmaa kohaga sarnaselt maakohalt, kui nad ei kannu selget

päritolu riigi nime ühes sõnaga „Importé“.

Prantsuse koloniides on üldjoon-tes need samad nõuded maksvad.

Itaalia sellekohased määrused nõuavad, et väljamaalt sisseveetavatele aiavilja, liha ja kalakonservidele oleks püsivalt peale pressitud (emaileeritud, põletatud) tööstuse nimi ja koht, konservi iseloom, koosseis ja netto kaal ühes märkusega, et valmistamise juures on puhtuse nõuded täidetud.

Daanis on keelatud ebaõigete kaubamärkide ja nimetuste tarvitamine. Iseäralist tähepanu on selles asjas toiduainete peale pööratud.

Tsheho-Slovakiast on ära keelatud niisuguste kaupade sissevedu, mis oma märkidega tarvitajat kauba päritolu asjas valearvamisele võivad viia.

Norras ei ole küll otsekoheselt ebaõigete kaubamärkidega kaupade sisseveo keeldu ette nähtud, kuid nende müük on Norras keelatud.

Rootsis nõutakse, et Rootsi keeles ära märgitud kaubad peavad kandma sõna „Import“ ühes valmistaja nime ja asukohaga.

Helveetsia nõuab päritolu äramärkimist väljamaalt sisseveetavate tikkude, teatavate toiduainete ja värvainete juures.

Saksamaa ei nõua sisseveetavate kaupade päritolu äramärkimist, kuid vale kaupade päritolu äramärkimine on keelatud.

Lõuna- ja Kesk-Ameerika riikides ei nõuta üldiselt kõikide väljamaalt sisseveetavate kaupade äramärkimist, kuid nii mitmeski nendest on erinõuded teatavate kaupade, nagu – farmatseutiliste ja tualett preparaatide ja konservide sisseveoks üles seatud.

Paragvaid, näituseks, nõuab, et farmatseutilised preparaadid peavad selget märki kandma selle üle, kust nad on importeeritud ehk valmistatud.

Brasiilias nõutakse, et neil väljamaalt sisseveetavatel kaupadel, mis portugalia-keelseid etikettisid kannavad, oleks ka kauba päritolu maa selgesti ära tähendatud.

Argentiinas on selles asjas maksma pandud uus seadus, mis oma ulatuse ja üksikasjalise väljatöötamise poolest teised sellekohased kaugemale maha jätab. Koik Argentiina tööstussaadused peavad märki kandma: „Industria Argentina“. Väljamaalt sissetoodud kaubad peavad enestel ehk välispidisel pakkimisel kandma vabriku nime ja maa:õhta, kus nad valmistatud. Nagu oma. nii ka väljamaa kaupade etikettidel, peab ära tähendatud olema kauba

kvaliteet, puhtus, ehk segu koosseis ja netto kaal ehk mõõt.

Meksikos on keelatud kodumaa tööstussaadustel niisuguste märkide tarvitamine, mis võivad tarvitajates arvamist tekitada, nagu ei oleks nad mitte omamaa vaid väljamaa tööstussaadused. Kodumaa tööstussaadused peavad nõnda märgitud olema, et nende päritolu selge oleks ja mingisugust kahtlust ega valearvamist ei tekitaks.

Ida riikides: Hiinas, Jaapanis, Saksa Ida-Indias, Siiamis ja Filippiinides ei ole kaupade päritolu äramärkimise asjus mingisuguseid määruisi olemas.

Ameerika-Ühisriikide 1922. a. tariifi akti 304 osa nõuab, et iga väljamaalt sissetoodav kauba artikkel, mida võimalik ilma rikkumata ära märkida, peab kandma nähtavat, selget ja püsivat ingliskeelset kauba päritolu maa nime. Määrustest üleastujaid karistatakse trahviga – 10⁰/₀ kauba väärtusest, ja kaup hoitakse kuni nõudmiste täitmiseni tolliladus kinni. Sihikindla võltsimise ja määrustest üleastumise eest on kõrgendatud trahv, kuid mitte üle 5000 dollari.

Kiri toimetusele.

Trükiseaduse p. II alusel palun Teie ajakirjas järgmist avaldada;

„Eesti Majandus“ nr. 36 ilmunud kirjutuses „Põllumajanduse statistikast“ on arutamise alla võetud peaausjalikult viljade kogusaakide küsimus, mille juures mõnesuguste kalkulatatsioonide järele otsusele tulakse, et see statistika meil nõrk on. Koik selle väite tõenduseks kirjutuses ette loodud näited on aga ise kas vigadega ehk valesti kalkuleeritud, kuna mõned neist põhjenevad nähtavasti põllumajanduse olude mitteteadmisel. Kuna need vead eksiarvamisi esile võivad kutsuda, pean ma vajalikuks ette tuua tähtsamaid eksimisi nende järjekorras.

Linaku kogusaagi arvused vaadeldes leitakse kirjutuses, et 1921/22 ja 1922/23 a. linasaak on vähem, kui neil aastatel väljaveetud lina, mille järeldusel otsusele tullakse, et nende arvudega kujutatud olukorda võimata on ette kujutada. Selle kalkulatatsiooniu juures tehtud viga on see, et autor ainult kahte tootlusaastat on tahtnud vaadelda, unustades neid seotisse panna eelmiste ja järgnevaate aastatega. Tehes aga seda, saame järgmise pildi:

	Linasaak (sissevedu)	Väljavedu (tuh puud.)
1919–20	320,5	180,0
1920–21	392,8	214,3
1921–22	410,2	584,7
1922–23	574,8	718,1
1923–24	599,3	489,7 (1 okt. 23. a.–
Kokku	2297,6	2186,8 (–31. aug. 24 a.

Nagu näha, näitavad viimase viie majandusaasta lina saakide ja väljaveo andmed saagi ülekaalu – 110,800 pd. (Siin pole ainult 1924. a. september arvesse võetud; 1923. a. oli väljavedu sept. ainult 5.300 pd.). Ent peale selle on meil veel omamaa tarvidus, mis, kui seda aastast 80 tuh. puuda ümber arvata, kokku viie aasta jooksul ligi 400 tuhat puuda. Kuid meie toodangule peab lisaks arvama ka Venest ja Lätist meile tuleva piiri lina. Statistika keskbürool on puudunud võimalus seda lina ametlikult arvestada, ent mõningad sellekohased andmed võib ajakirjanduses leida. Nii loeme Teie ajakirja N. II b/a, et piiri lina on meilt välja veetud kuue kuu jooksul ligi 56 tuhat puuda, mille juures osa neist veel Peiseri ja Võru lina nime all müügiläinud. Viie aasta jooksul meile sissetulnud lina hulka ei tule sellepärast kaugeltki mitte vähemaks hinnata, kui meie oma tarvidust, vaid rohkem. Nii on linasaagi suhtes keskbüroo andmed tõelikkusega täiesti kooskõlas.

Teie ei suuda nõusse jääda üldtunnustatud faktiga, et minevaastane talvilja saak rahuldav ja isegi parem oli, kui 1922, ja arvatavasti ka käesoleva aasta oma, ja ainult loomade tootlusviljad ja kartul 1923. a. võrdlemisi suurel määral äpardasid. Suurimaks vastuvaiteks selle juures on Teil see, et käesoleva aasta 7 kuu jooksul juba poolteist korda rohkem rukkid ja nisu sisse on toodud, kui eelmise kahe aasta keskmise tarviduse järele kalkuleeritud puudujäägi järele oodata võis. Ka see väide on ekslik. Jätame kõrvale selle asjaolu, et puudujääk ainult kahe eelmise tootlusaasta keskmise alusel kalkuleeritud on ja sellepärast lõpulikult otsustav ei või olla. Väljaspool seda tahab ka kahlemata selge olla, et mõõdunud tootlusaasta jooksul rukki ja nisu tarvitus üldiselt suurem pidi olema, kui harilikult. Selleks oli mitu põhjust, kuid tähtsamad neist oleks järgmised. Teatavasti tarvitatakse meil toiduviljana inimtoidu alal ka otre. Mõõdunud aastal oli odrasaak väga vilets ja sellepärast pidi kahlemata suur osa ka selle tootmise alal rukki peale langema. Kuna rukkid enamjaolt varem saadi ära peksita, suvilja peksmine aga alles jõulu ümber sündis, siis tuli kahlemata osa rukkist jõutoiduna loomadele ära sööta. Kõige selle tagajärjel oli talve jooksul rukki tarvitamine kahlemata harilikust suurem, vastupidi Teie väitele.

Loomatoidu alal tahate Teie tõendada, et minevaastala loomatoidu viljade saak üldiselt suurem pidi olema. Kõigis kirjutes eetteoodud kolmes kalkulaatsioonis, mis seda tõendama peavad, on vead. Et 1923. a. lehma piimatoodang keskmiselt päevas 1922. a. omast suurem oli, sellest on tehtud järeldus, et lehmad ka paremini toitu said. See oletus on ekslik, sest, nagu järgnev tabel näitab, 1923. a. saagiga hakkali alles aasta viimasel veerandil loomi toidma ja siis vähenes nii toidu andmine, kui ka piimatoodang tuntavalt ja oli kõigil sügiskuudel madalam, kui 1922. a.

	Toidukulutus (toiduüks.)		Piimatoodang (toopides)	
	1922–23.	1923–24.	1922–23.	1923–24.
Oktoober	10,6	10,0	10,1	9,3
November	11,1	9,9	9,2	8,0
Detsember	11,4	10,2	9,5	8,0
Jaanuar	11,7	10,4	9,7	8,6
Veebruar	11,8	10,6	10,6	9,5
Märts	12,2	11,0	12,4	11,2

Kuna piimatoodang 1923. a. lõpu poole vähenemas oli, ei seletu suurem või väljavedu Eestist

1923/24. a. talvel sugugi mitte loomade parema toitmisega, nagu Teie kirjutuses seda mõeldud, vaid hoopis teiste põhjustega, milledest kõige tähtsam piimatootluste arenemine ja rohkemal määral eksport- või valmistamine.

Ei käesoleva aasta esimesel poolel 12^{0/0} sigu tapamajades rohkem on tapetud, kui läinud aastal, ka see on Teie arvates tingitud tarvitada olnud suuremast jõutoidu hulgast. Halva saagi tagajärjel võis aga oodata hoopis teist nähtust. Esialgsed andmed 1924. a. loomade kohta (7 maakonna andmete alusel) näitavad, ongi üldine sigade arv neis maakondades. võrreldes mõõdunud aastaga, vähenenud 16,5^{0/0}, kuna normaalsel arengul vähemalt sellevõrra nende juurekasvu oleks võinud loota. See iseenesest kurb nähtus näitab, kuivõrd loomade jõutoidu puudus meil end funda on annud: sigade suuremal arvul tapamajadesse toomine ei olenenud mitte seakasvatuse arenemisest, vaid lihtsalt nende suuremast mahamüümisest.

Kõik Teie poolt toodud näited on sellega siis hoopis vastupidised sellele, mida kirjutuses väita on püütud, ja nimelt selgub veel kord, et keskbüroo poolt senini kogutud andmed küllalt täpselt tõelikkusega kooskõlas on.

Kui ülalpuudutatud arvude võõriti tõlgitsemised põllumajanduse olude mittetundmisega vabandatavad võiks olla, siis pean oma imestust avaldama fantastika üle, mis kirjutuses 1923. a. külvipindade ja loomade arvestamise tehnika puhul autor omale lubanud.

Leitakse, et keskbüroo iga vallasekretääri kohustanud üks kuni kaks tundi majapidamises viitma, mis 252.000 töötundi moodustab; et selle juures miljonid raisatud, seda korratud kaks korda aastas jne. Kõik need arvud ja kalkulaatsioonid on lihtsalt ettekujutuse villi. Arvestamine oli väga lihtne, mida toimiti mitte kaks korda, vaid korraga, riigile tegi see ainult küsimuslehtede kulu. Omavalitsused olid ise asjast sedavõrd huvitatud, et paljud vallavalitsused omale materjalide dublikaadid jätsid ja maakonnavalitsused ise kokkuvõteted tegid. Loomulikult ei käinud vallasekretäärid ise mõõda talusid – selleks on vallal oma võimalused. Arvestamine andis täpsed tulemused loomade kohta, mis peasihiks oligi; külvipindade kohta koguti andmeid mõõdamines, sest nende osaline arvestamine oleks sel aastal rohkem maksma tulnud. Miks teie kõige selle juures veel eriti vajalikuks leiata rõhutada, et meil lõppude lõpuks põhjaliku põllumajandusliku üldüleskirjutamist tingimata ligemal aegadel vaja on teostada, on arusaamata. On ju seda mõtet keskbüroo kõik aeg teostada soovinud, ent takistused ei olene keskbüroost. Kui aga senini, üldüleskirjutamise andmete puudumisel, keskbüroo siiski suudab olevate, kahlemata halvamate, andmete põhjal tõelikkusele vastavaid andmeid koostada, siis on see küll tema teenus ja vaevalt mingi „kurb lehekülg“.

Ja on ju lõppude lõpuks külvipindade statistika ainult üks osa põllumajanduse statistikast, ala, mille peale keskbüroos vaevalt ühe ametniku tööjõud on kulunud. Ma ei peatu teie konkreetsel ettepanekutel, kuidas edaspidiseid arvestamisi tehniliselt toimida, on ju kahlemata selleks peale üldüleskirjutamise teostamist hoopis teised väljavaated, kui praegu.

Lubage lõpuks märkida põllumajanduslikul alal veel ühte teie viga. Väljaspool kõne all olevat kirjutust, kuid samas „E. M.“ numbris, Eesti põllumajandusliku toodangu väärtust hinnates, kinnitate teie, et lehma on Eestis 297.916 tükki ja hindate piimatoodangu üldväärtust selle alusel 4.760 miljoni peale. Lehmade tõelik arv Eestis 1923. a. oli 319.685 (vaata E. Põllum. v. II lhk. 64) ja sellega nende piimatoodang (Teie

kalkulatsioonid järele) 5.082 miljonit, sellega viiga üle 300 miljonit, — arv mis ka Teie väga jämedates joontes tehtud kalkulatsioonid küllalt suur tohiks olla. Ent vaevalt võikski piimatoodangut sarnaselt arvestada. Lehmade aasta toodangu arvestamisel tuleb kahlemata arvesse võtta mittelüpsvaid lehmi, millele protsent 1923. a. kontrollühisuste karjadel ligi 19% oli.

Kõige austusega

Riigi statistika keskbüroo juhataja A. Pullerits.

Toimetuse järele märkus. Avaldame selle kirja hea meelega ehk ta selle paragrahvi alla küll ei käi, mille põhjal tema trükkimist nõutakse. Et meil piiripunktide kaudu lina sissevedu olemas oli, seda teame. Statistika keskbüroo usub, et see sissevedu meie linatavutuse täielikult kattis ja peale selle veel osa väljaveoks jäi, iseäranis 1922–23. a. Meie seda ei usu. Usu asjus on aga vaieldud teatavasti lootuseti. Kust võtab statistika keskbüroo näituseks, et meie kodune linatavutus on 80.000 puuda aastas? Temal peaks olema igatahes sellekohased andmed meie tööstusasutuste kohta. Mulle paistab tõenäolik, et üksi need tööstusasutused selle summa ümber aastas ära tarvitavad.

Loomatoiduviljade ja rukkisaagi kohta ütlesime ainult, et olemasolevad kaudsed andmed nagu näitavad, et statistika keskbüroo rukkisaagi andmed suurendatud, loomatoidu viljasaagi andmed aga vähenenud on. Muidugi ei ole võimalik seda täpselt tõendada. Ja meie ei eita ka sugugi, et meil läinud aastal halb saak oli. Mida aga väitame, on statistika keskbüroo saagiandmete vähene usaldatavus üldiselt.

Mis puutub külvipindadesse, st. sellesse küsimusesse, mis meie kirjutuse lähtekohaks oli, siis ei näe meie selles mingisugust fantaasiat. Külvipindade üleskirjutus vallasekretäride kaudu, kusjuures veel peale selle andmeid kogutakse loomade jne. kohta, on meie arvates niisugusel kujul, nagu seda teostada tahab statistika keskbüroo, ülesanne, mis vallasekretäridele üle jõe käib. Selle korralik teostamine tarvitab just seda tööjõudu, mis meie poolt oli märgitud ja sellepärast ei saa ta ka italgil korralikult tehtud. Kui nüüd statistika keskbüroo külvipindade andmed on kadastri andmed, mis osalt üle 10, osalt üle 20 aasta vanad on, siis tohime omelt küsida, kuidas nende andmete põhjal võimalik oli täpseid saagiandmeid saada? Selles on kogu probleem ja kui meie väited üksikute saakide asjus ka ümberlükatavad on, siis ei saa omelt kuidagi tõendada, et teadlikult ebaõigete külvipindade järele ja keskmise saagi järele tiinu pealt võimalik on täpseid üldsaagi andmeid välja kalkuleerida. Statistika keskbüroo paneb meile pahaks, et omalt poolt oleme soovitanud põllumajanduslik üleskirjutust võimalikult kiirelt toime panna. Kas siis niisuguste soovide andmine on statistika keskbüroo monopol? Sel juhtumisel tahtsime ainult statistika keskbüroo soovi teostamiseks jõudumööda kaasa aidata.

Lõpuks lubagu statistika keskbüroo juhataja üks küsimine. Ta ütleb, et mineva-aastase üleskirjutuse puhul külvipindade arvestamine ainult kõrvaline ülesanne oli. Külvipindade kohta saadud andmed olid Lõuna-Eestis 20 ja Põhja-Eestis 10% vähemad kui kadastri andmed. Kõikide tundemärkide järele on

aga põllupind kadastri ajast saadik koguni suurenenud. Kuidas on nüüd võimalik et sama meetodi järele toimetatud loomade üleskirjutamine täpsed tulemused andis? Kas ei olene nende tulemuste täpsus sellest, et nende jaoks mingisuguseid kontrollandmeid olemas ei ole? Mis puutub sellesse, et need üleskirjutused riigile ainult plangitrükkimise kulud maksma läksid, siis võib see ju nii olla, meie aga arvestasime just selle tööjõu kulutusega, mis selle lootuseti asja peale üldiselt oli raisatud.

Selle kirjutajal oli juhus käesoleva aasta suvel vallasekretäride kursustel statistiliste küsimuste üle rääkida ja kuulajatega mõtteid vahetada. Sellest mõttevahetusest saabus mulje, et vallasekretärid vabariigi ajal veel palju rohkem laest statistikat teevad, kui nad tegid seda tsaaari ajal, sest et nõudmised mitmekordselt on suurenenud, vallasekretäride tööviime aga mitte. Sellepärast toonitame uuesti oma põhimõtet, et kui vallasekretäridest, kui statistika keskbüroo allagentidest üldiselt loobuda ei soovi ja korrespondentide süsteemi juure üle ei minda, siis ainus tee vallasekretäride kogutud statistiliste andmete kvaliteedi parandamiseks on nende peale pandavate ülesannete miinimumini vähendamine.

Kahjuks on aga statistika keskbüroos eneses statistilise mõlemise tasapind veel võrdlemisi õige madal. Nii kaebab artikli autor „Maa kasutamine ja külvipinnad“ „Eesti Põllumajanduse“ teises vihus, et „teiseks tuntavaks mõjundiks (mis üleskirjutuse puudulikkuse teevad) on püüd andmeid külvipindade kohta ümargustes arvudes näidata; pooled, veerandid ja veel sagedamini vähemad mõõduüksuse osad jäetakse ära ja külvipind näidatakse terve arvuga“. Edasi toob autor näituse. Temal et tule mõttesegi, et esiteks taludes kõige sagedamini vaevalt täpselt kuni poole vakamaani arvestada osatakse ja et statistika ülesanne ei ole mitte iga üksiku talu külvipindasid kindlaks teha, vaid kõige rohkem iga üksiku valla kohta need andmed saada, kus murrarvude ärajätmine üksikutes taludes ennast vastamist kompenseerib. Ainult raamatupidaja seisukohast on „külvipindade suuruse kindlaksmääramiseks vaja üksikute põllumajapidamiste järele üles kirjutada ja kokku arvata“ ja „külvipindade üleskirjutust ja kokkuarvamist peab alati väga hoolikalt tegema“. Statistik peab selle ülesande täitmisel harilikult teisi võtteid tarvitama ja võib seda lõpu, millest eelpool jutt on, enesele vahest ehk põllumajanduslikel üldüleskirjutusel lubada, muidu uputab ta meid statistiliste küsimuslehtede merde.

Vea näitamise eest toimetuse kommentaarid oleme tänulikud. Oleme lehmade arvu tõesti andeksandmata kergemeelsusega võinud teie väljaande lhk. 57, selle asemel, et teda võtta lhk. 67. See viiga ei ole aga tähtis meie kalkulatsioonide täpsuse juures, mille eesmärgiks oli leida ainult neid terveid miljardisid, milledest meie põllumajanduse toodangut tuleks arvestada. Lubage aga sel puhul teie tähelepanu juhtida asjaolu peale, et teie viimane väide ekslik näib olema. Niipalju kui tabelist „Eesti Põllumajanduse“ lhk. 80. aru võib saada, on seal ühe lehma toodang arvatud just kogu lehmade hulga kohta, mis ka statistilisel, meie arusaamise järele, ainult õige on. Igatahes ei ole seda tabelpeas üldised, aga teil võiks kerge olla seda järele kalkuleerida.

Kroonika.

Eesti.

Kaubandusline läbikäimine nõukogude Venemaaga.

21–27. septembrini on Eestist raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu nõukogude Venemaale saadetud:

1. Eksportikaupe.

30 vagunit ajalehpaberit, kaal 375,5 tonni.

2. Transiitikaupe.

Sel nädalal ei saadetud transiitikaupe Venemaale.

Sama aja jooksul on nõukogude Venemaalt raudteed mööda Narva ja Irboska jaamade kaudu Eestisse tulnud:

2 vagunit Siberi võid, kaal 23,9 tonni.

Kaubandusline läbikäimine Lätimaaga.

21–27. septembrini on Eestist raudteed mööda Valga jaama kaudu Lätimaale saadetud:

15 vagunit tsementi, kaal 222,1 tonni; 2 saadetust mitmesugust pudukaupa, kaal 701 klgr.; 1 vagun 6 elusseaga; 7 vagunit segakaupa, kaal 9809 klgr. ja 1 vagun 8 hobusega.

Sama aja jooksul on Lätimaalt raudteed mööda Valga jaama kaudu Eestisse tulnud:

1 vagun suhkurt, kaal 15,9 tonni; 1saadetust mitmesugust pudukaupa, kaal 306 klgr.; 1 tsistern bensiini, kaal 14,8 tonni ja 6 vagunit segakaupa, kaal 12,9 tonni.

Teated ettevõtete tegevusest.

Uued aktsiaseltsid ja osaühisused.

O/ü „Tilga ja Ko“. Tegevusala: Kaupade transporteerimine siseriigis kui ka väljamaal; komisjoni toimetused kaupade ostmise ja müümise asjus Eestis ja väljamaal kui ka üldse igasuguste komisjoni ülesannete täitmine; tollitalitused; maakleritalitused. Asutajad: Max Tilga, Jaan Kallas, Eduard Krick. Põhikapitaal: Mk. 3.000.000, mis jaotatud 60 osat. à Mk. 50.000.– (R. T. nr. 117/118–1924. a.)

Muudatused aktsiaseltside ja osaühisuste põhikapitaalides.

Eestimaa kinnifusaktsiaselts „E. K. A.“ on otsustanud oma põhikapitaali Mk. 10.000.000 pealt Mk. 20.000.000 peale suurendada. Põhikapitaal seisab koos 20.000 akts. à Mk. 1000.–

A/s „Viru pank“ on otsustanud oma põhikapitaali Mk. 3.000.000 pealt Mk. 5.000.000 peale suurendada. Põhikapitaal seisab koos 20.000 akts. à Mk. 250.–

O/ü. Keemia-laboratoorium „Remedia“ on otsustanud oma põhikapitaali Mk. 4.000.000 pealt Mk. 8.000.000 peale suurendada. Põhikapitaal seisab

koos 400 osat. à Mk. 20.000.– (R. T. nr. 117/118–1924. a.)

Ärikalender.

11. oktoobril.

Reinhold Brevern'i kreditoride peakoosolek kell 1 p. l. Tallinnas, S. Karja tän. nr. 10–3.

Tähtsamad vähempakkumised.

Riigi raudteevalitsuse varustusosakond (Tallinnas, Tehnika t. 16-a, tuba 18), kinnisel, 8. oktoobr. s. a. kell 10 h – 150–200 pd. bensiini.

Riigi raudteevalitsuse varustusosakond, kinnisel, 22. oktoobril s. a. kell 10 hommi – vedruterastr umbes 22.050 klgr.

Tähtsamad kinnisvara oksjonid.

Tallinna-Haapsalu rahukogu ruumides Jaani tän. nr. 7 18. oktoobril kell 10 homm. Karl Sulakaiku talukoht „Jaago Reino“ 41. dess. 1535 ruutsülda suur, mis on Koolila mõisast, Harju maakonnas, ära lahutatud ja kreposti registrisse nr. 1305 alla sisse kantud. Tähendatud kinnisvara on hinnatud müügiks 250.000 marka.

Tartu-Võru rahukogu kohtusaalis Marie Stolzenvaldi'i päralt olev kinnisvara, mis koos seisab Tartu linnas, linna II hüpoteegi ringkonnas Riia tän. krep. nr. 40 all asuva linna põlise rendi maatüki peal olevatest puuelumajadest, mis müügiks on hinnatud 1.682.100 marka.

Uued seadused ja määrused.

Määrus kuldfrangi kursi kohta tolliraha võtmisel Eesti markades. Riigikogu poolt 14. juunil s. a. vastu võetud tollitariifide maksmapanemise seaduse põhjal („R. T. nr. 81/82–1924. a.) määratakse kindlaks tolliseadustiku § 228 kohaselt väljaarvatud tolliraha võtmisel, eeloleva oktoobrikuu peale ühe kuldfrangi kurs vastavaks 80 Eesti margale. („R. T. nr. 117/118–1924. a.)

Rahaministri määrus Eesti Hüpoteegi panga 1924. a. oktoobrikuu tähtajaga maksude ja kupongide asjus. Rahaministri poolt 26. mail 1923. a. kinnitatud Eesti Hüpoteegi panga „iseäraliste laenuitingimiste“ § 2 põhjal (R. T. 135/136–1923. a.) kõrgendatakse nimetatud panga juhatuse ja kontrollnõukogu ettepanekul 13. sept. 1924. a., 10^{0/0} võrra maksusid: Eesti Hüpoteegi panga laenuvõtjatele – 1924. a. oktoobrikuu tähtajaga maksude tasumisel ja ja Eesti Hüpoteegi pangale sama tähtajaga kupongi tasumisel. (R. T. nr. 117/118–1924. a.)

Määrus 15.–26. jaan. 1923. a. Berliinis raudteekonverentsil vastu võetud Läti ja Eesti kaudu transiidina Saksa ja Leedu-Vene vahelise kauba-, reisijate- ja bagaashiveosse puutuvate tariifimääruste täiendamise muutmise kohta on avaldatud „R. T. nr. 115/116–1924. a.

Tallinna börs kursisedel

		29. IX.	30. IX.	1. X.	2. X.	3. X.
1 dollar	Ostjad	407,—	—	405,—	—	404,—
	Müüjad	411,—	—	406,5	—	406,—
	Tehtud	—	—	—	—	—
1 naelsterling	Ostjad	1820	—	1805	—	1804
	Müüjad	1836	—	1810	—	1810
	Tehtud	—	—	1807	—	1805
100 Saksa rentmk.	Ostjad	9.700	—	9.500	—	9.500
	Müüjad	9.825	—	9.700	—	9.700
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Soome marka	Ostjad	990	—	995	—	1010
	Müüjad	1032	—	1017	—	1016
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Rootsi krooni	Ostjad	10.875	—	10.750	—	10.750
	Müüjad	10.975	—	10.800	—	10.800
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Daani krooni	Ostjad	7000	—	7000	—	7000
	Müüjad	7100	—	7075	—	7075
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Prantsuse frk.	Ostjad	2125	—	2100	—	2100
	Müüjad	2175	—	2150	—	2150
	Tehtud	—	—	—	—	—
120 Holl. gulden.	Ostjad	15.725	—	15.550	—	15.550
	Müüjad	15.925	—	15.700	—	15.700
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Latti	Ostjad	7850	—	7600	—	7600
	Müüjad	7975	—	7800	—	7800
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Czechosl. kr.	Ostjad	1200	—	1190	—	1190
	Müüjad	1235	—	1220	—	1220
	Tehtud	—	—	—	—	—
1 Eesti kroon	Ostjad	—	—	—	—	—
	Müüjad	—	—	—	—	—
	Tehtud	110,—	—	108,50	—	108,50
100 Itaalia liiri	Ostjad	1750	—	1740	—	1740
	Müüjad	1800	—	1790	—	1790
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Norra krooni	Ostjad	5700	—	5700	—	5675
	Müüjad	5800	—	5775	—	5750
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Belgia franki	Ostjad	1950	—	1925	—	1925
	Müüjad	2000	—	1975	—	1975
	Tehtud	—	—	—	—	—
100 Helveetsia fr.	Ostjad	7775	—	7675	—	7675
	Müüjad	7875	—	7775	—	7775
	Tehtud	—	—	—	—	—
1 Tschervonetz	Ostjad	1950	—	1925	—	1925
	Müüjad	2100	—	2075	—	2075
	Tehtud	—	—	—	—	—

Tähtsamate en gros kaupade hinnad, mis läinud nädalal kauba börsel koteerimise komisjoni poolt koteeriti.

Jahud: nisu, pehme, kõrgem			Lina seemned, õli 87%o basis fr. Tall.	400—450
Ameerika sort.	pd.	1060—1080	külvil 98%o	pd. 480—500
sõre Ameerika	"	1100—	Takud, Códilla I.	"
A/S. Rotermanni tehaste jahud:			II.	"
nisu, pehme, ...	"	—	Kivisüsi, auru Yorkshire 2k. pest.	" 56—59
sõre	"	—	Newcastle	" 53—54
pehmed, teised sordid	"	—	sepa	" 61—63
Rukki jahud	"	350—430	Koks, valu	" 90—
püül	"	560—590	gaasi	" 85
Nisu, Vene	"	—	Põlevkivi, I. sort	" 10
Rukis Eesti	"	360—365	Põlevkivi, II. sort	" 7,5
Vene.	"	—	III. "	" 5
Kaerad, toidu, Eesti	"	220—230	Raud, sordi	" 310—330
seemne, Vene	"	—	talad (T)	" 320—360
Odrad, Eesti	"	240—260	vits	" 450—500
Erned, rohelised, Eesti	"	—	raud plekk	" 500—540
Hollandi	"	—	tsingitud	" 810—840
Riis, Burma II.	"	790—800	Teras Inglis.	"
Kartulid, eksport fob Tallinn	"	72—75	Saksa	"
piirituse	"	—	nikkel	"
Kartuli tärklis „Superieur“	"	750—	vedru	" 520—550
Piim, pudelites	ltr.	18	tööriistade	" 1200—1400
Või, melerei, eksport	n.	150—153	talla	"
Või siseturg	"	100—105	Malm	"
Margariin, väljamaa	"	60—65	Inglitina	" 10500—11000
Juust, kohalik Schweitsi.	pd.	2800—3000	Seatina	" 1200—1400
Kaseiin	"	750—950	Vask, plekk punane	" 4500—4900
Munad, eksport I. s. (sinine tpl.)	"	20—21,5	valge	" 4400—4800
II. s.	"	18—19	Tsink-plekk	" 1600—1800
Kakao, Inglis	pd.	2200—2400	Masinaõli, Vene, Nobel No. 6.	" 70—750
Ameerika	"	—	Ameerika	" 690—740
Hollandi	"	2600—3000	solaar	"
Kohvi, Rio, Santos	"	4600—4800	Autolien	" 1200—1400
Kohvi, Kesk-Ameerika sordid	"	5200—6800	auto	"
Mexiko	"	—	Tsilindriõli, Vene	" 1080—1260
Tee, lahtine Pekoe broken, Java	"	—	Ameerika	" 800—1200
Orange Pekoe, Java	"	6400—7200	Põlevkivi õli	" 180—240
" " " Tselion	"	7200—7600	pigi	" 270—300
" " " Moning, Hiina	"	4800—5400	Nafta, Vene	" 310—320
Suhkur, peenike valge, Saksamaa	"	1020—1030	Ameerika	" 230—240
"	"	—	Petrooleum, Vene	" 340—350
"	"	—	Ameerika	" 340—350
"	"	—	Bensiin, Vene	" 740—760
"	"	—	Ameerika	" 740—760
"	"	—	Piiritus, eksport. (excl. vaat) fob	ltr.
"	"	—	Pesusooda	pd. 285—
"	"	—	Seebikivi 72%o, Inglis	" 680—700
"	"	—	Parafiin 102—110 ^o	" 1400
"	"	—	" 120 ^o —134 ^o	"
"	"	—	Parkimise ekstrakt	"
"	"	—	Väävel, õie 98%o	" 400
"	"	—	Värvid, nigrosin vees sulav, välj.	pd. 9300
"	"	—	tsinkvalge Saksa roh. P.Z. pd.	1880
"	"	—	" Prantsuse	" 1880
"	"	—	" tinavalge Inglise	" 1800—1880
"	"	—	" ooker Prants.	" 310—400
"	"	—	Väetisained, salpeeter, Norra (k. 6 pd.)	"
"	"	—	Chile	"
"	"	—	Superfosf. E. T. K. must kukk	"
"	"	—	(k. 6 pd.) 18—20%o fr. Tallinn.	" 795—
"	"	—	Thomasjahu k.100kg. 17-18%o k.	" 690—
"	"	—	Kaalisool, 30%o, kott 6 pd. frkojaam	" 840—
"	"	—	" 40%o	" 1100—
"	"	—	Kainitt 12%o lahtine, ...	pd.
"	"	—	Vosvoriit, Eesti 6%o	" 34—36
"	"	—	Paber, rotatsiooni	" 430
Liha, sea, I. sort	pd.	1800—2000		
" looma, I. sort	"	1000—1120		
Pekk, eksport. I s.	"	—		
Heinad, aasa	vaguniviisi	—		
Õlikoogid, linaseemne	"	—		
" palmi	"	240—		
" päevaliile	"	—275		
" soja	"	370—		
Nisukliid	"	240—		
Rukkikliid.	"	—		
Puuvilla riie, Bjas, D. I.	ars.	48,25—54		
" Mitkal, ekstra	"	34,50—41,25		
Lina, Lilvi R.	pd.	2700—2800		
" Võru-Petseri	"	3250—3300		
" Tartu	"	3000—		

Tsement, a. ortland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela	pütt	830
Tsement, Portland, Port-Kunda pütt 10 pd. 10 naela fr. Kunda.	"	760
Tsement, Portland, Aseri	"	—
Kriit, toores	pd.	85—110
" pestud	"	110—150
Asfalt	"	150
Tõrv, kivi	"	250—325
" puu kodumaa	"	325—400
Lubi	"	38—40
Gips, tükides frko Isborsk	"	25
" jahvatatud toores	"	35
" krohvimise, ilma kottideta	"	45
Teliskivid, I. sort, tuhat, fr. Tall.	"	6500
Silikat D/B/B/	"	4750
Puumaterjalid, saetud	"	—
Eesti Strd I, II ja III s. frko Tal.	"	—
"	"	—
" IV s.	"	—
" propsid; 7×7	"	—
" liiprid	"	—
Põletispuud, sega 20 ^o /okaski, k. sld.	"	—
"	"	—
Nahk, talla, Eesti kodumaa tooresnahast valmistatud . pd. I s.	"	4800—5200
Nahk, talla, Ameer. tooresn. valmist. . . . . I sort	"	5800—6800
Nahk talla, Ameer. tooresn. valmist. . . . . II sort	"	4400—4800
Toores nahk väikesed ja suured	"	—
Tuletikud, origin. kast (500 pakki)	"	6000—6400

Prahid :

Lina			
Tallinn	— Stettin	tonn	£ —
"	— Ghent	"	—
"	— Dundee	"	—
"	— Belfast	"	—
"	—	"	—
"	—	"	—
Takud +	0/0		
Puumaterjalid D/B/B/		standard	
Tallinn	— London	"	sh. —
"	— E. C. C. P. (Ingl. idarand)	"	—
"	— Antwerpen	"	—
"	— Southampton	"	—
"	— Manchester	"	—
"	— Amsterdam	"	—
"	—	"	—
Segakaup		tonn	
Tallinn	— Stettin	"	sh. 8—20
"	— London	"	—
"	— Stockholm, või	"	Rk. 10—35
"	—	"	—
"	—	"	—
Kartulid			
Tallinn	. . . . .	"	—
"	. . . . .	"	—
"	. . . . .	"	—
"	. . . . .	"	—
"	. . . . .	"	—

Graafiline ühing

„Kiri“

Tallinnas. Lai t. 38. tel. 18-66

== Valmistab kõiksugu ==

tabelisi

planketta

vormulaare

palgaraamatuid

ringkirje

kontoritele ja kantsleidele
niisama ka kontoraamatuid
igasugu eriliniatuuriga

**Töö korralik,
hinnad mõeldukad**

Mehaaniline tislari töötuba

A. FLEMING & K^o

Tallinn, Tina tän. 19

Telefon 29-26

Ehitustööd, kontorite
ja magasinide
sisseseaded

Uksed, aknaraamid,
mööblid